

„A lényeg, hogy totális élményt kapjon a látogató”

Bajnai Marcell

Miért egy piaccsarnok a legalkalmasabb helyszín a fényművészeti installációk bemutatására, és milyen lehetőségek rejlenek a „blackbox” múzeumi koncepcióban? Az augusztus óta látogatható legfrissebb kiállításuk apropóján többek között erről is beszélgettünk Vida Szabolccsal, a Light Art Museum igazgatójával.

magyarnarancs.hu: A múzeum az egykori Hold utcai piac épületében működik. Miért éppen ez az épület tűnt a legalkalmasabbnak?

Vida Szabolcs: Az utóbbi években nem használták az épületet, holott a város nagyon értékes pontján található. Az általunk is bemutatott art science és a fényművészeti alkotásoknak pedig sajátossága, hogy helyspecifikusak, és jól látható tendencia, hogy ezeket a típusú műalkotásokat jellemzően használaton kívüli, másra már nem igazán alkalmas helyeken lehet a legkönnyebben megjeleníteni. Úgyhogy ez nagyon szerencsés együttállás volt. A piaccsarnok műemlékvédelem alatt álló épület, amelynek különleges karakterét semmiképpen sem akartuk elrejteni, inkább igyekeztünk még ki is hangsúlyozni ezeket az elemeket például a világítással.

magyarnarancs.hu: Milyen átalakításokra volt szükség illetve lehetőség a nyitás előtt?

VSZ: A műemléki védettség miatt nem lehetett például fűrni-faragni, ami természetesen nehezítő tényező volt. A csarnok egykori standjainak fakkos elrendezése azonban nekünk éppen kapóra jött, mivel a bemutatott tárgyak olyan erős atmoszférával rendelkeznek, hogy egy nagy térben nem is lehetne kiállítani őket. A rengeteg ablakot persze le kellett takarnunk, valamint fekete textilvásznon-dekorfalakkal béleltük ki a belső tereket. Ennek eredményeként a megszokott „white cube” múzeumok helyett itt gyakorlatilag egy „blackbox” jött létre. Egyre több múzeum kísérletezik ún. immerzív *(ennek részleteit ld. lejjebb – a szerk.)* terek kialakításával és hasonló művek bemutatásával, hiszen mindenki arra keresi a választ, hogy hogyan lehetne visszacsábítani a látogatókat a múzeumokba, és hogyan lehetne közelebb hozni az emberekhez a kortárs képzőművészetet.

magyarnarancs.hu: A megannyi fénnel, hanggal és folyamatos mozgással dolgozó tárgy miatt minden bizonnyal az energiaigénye is nagyobb egy ilyen múzeumnak, mint a klasszikus, „white cube” kiállítótereknek. Mit lehet ezzel kezdeni, különösen egy olyan tárlat esetében, amelynek számos darabja foglalkozik ökológiai kérdésekkel?

VSZ: Nyilvánvalóan van fogyasztása a technikai eszközöknek, bár nem láttam még nagy múzeumok áramszámláját. Amennyire a technológiai standardok engedik, mi is figyelünk a

fogyasztásra. A kiállításon például van egy műtárgy, Bigert & Bergström „időjárásgépe”, ami a barokk színházak egyik kellékét idézi, de a csavar is egyet a dolgon, mivel nagyfogyasztású színpadi lámpákkal világítja meg a hanghatásokat létrehozó eszközöket mozgó napelemeket. Az alkotók ezzel arra kérdeznék rá, hogy mennyiben lehet hatékony, amikor a képzőművészet a saját eszközeivel tematizál ökológiai problémákat, és mennyiben súlyosbítják a problémát az ilyen próbálkozások. De arra is felhívják a figyelmet, nem biztos, hogy hosszútávon sikeres stratégia arra támaszkodni: a technológia fejlődésével majd a gondjaink is megoldódnak.

magyarnarancs.hu: Nem sokkal 2022-es indulás után azt nyilatkoztad, hogy magán alapítású intézményként piaci alapon szeretnétek elérni a fenntartható működést. Két év után hogy látod, mennyiben tud ez megvalósulni?

VSZ: Optimisták vagyunk, mert az első kiállításunkat 11 hónap alatt kétszázezren látták, a második pedig 9 hónap alatt nézték meg ugyanennyien, szóval úgy gondoljuk, az új tárlat is hozni fogja a tavalyi havi átlagot. Az más kérdés, hogy a bevételt mindig egy az egyben a következő kiállításokba fektetjük, hogy egyre nagyobb neveket és egyre komplexebb projekteket tudjunk megmutatni. Ennek köszönhetően például a most látható harmadik tárlatunkra sikerült idehoznunk Jon Rafman és Ólafur Elíasson egy-egy munkáját is, akik abszolút világsztárnak számítanak, de korábban nem voltak még kiállítva itthon. Fontosnak tartjuk az ilyen művészek bemutatását, mivel a látogatóink túlnyomó többsége magyar.

magyarnarancs.hu: A Light Art Museum tárlataival kapcsolatban gyakran előkerül az „immerzív” jelző. Ezzel a szóval manapság leginkább különböző nemzetközi produkciók szórakoztatásra optimalizált utazókiállításainak plakátjain találkozni. Ezek azonban a legtöbb esetben igen távol állnak a képzőművészettől. És mintha maga az „immerzív” szót is kiüresítették volna, sokak legfeljebb villódzó fényekre és 360 fokos vetítésekre asszociálnak a hallatán.

VSZ: Valóban a szórakoztatóipar kedvelt hívószava lett, de az immerzió valójában sokkal többről is szólhat. A lényeg, hogy totális élményt kapjon a látogató. Nálunk képzőművészetit. Olyat, ami akár a teljes teret kontroll alatt tudja tartani. Ebből adódóan az is fontos számunkra, hogy a látogatóink idővel képesek legyenek különbséget tenni a kettő között.

Vida Szabolcs Forrás: Light Art Museum

magyarnarancs.hu: Hol van a helye a fényművészetnek és az art science-nek a kortárs művészeti palettán? Milyen a helyzete a magyar alkotóknak, akiktől számos művet láthatunk itt a múzeumban?

VSZ: Az art science a természet vizsgálata interdiszciplinális megközelítéssel keresztül. Megértésre törekszik a művészeti és tudományos eredmények és kifejezési módok szintézisének segítségével. Ez az ötvözet jellemzően olyan műalkotások inspirációs forrása, amelyek zsigeri élményeket egyesítenek tudományos koncepciókkal. Ez az iparág virágzik, gondoljunk csak a fényfesztiválokra és az egyéb, a fényt mint látványosságot használó események növekvő számára. A képzőművészetben kicsit más a helyzet, nagyon nehéz nemzetközi láthatóságot szerezni.

magyarnarancs.hu: Bár már a harmadik tematikus tárlat látható a múzeumban, vannak állandó darabok, például Kepes György *Izzó oszlopok* című installációjának rekonstrukciója, amely éppen a bejárattal szemben látható. Tárlatról tárlatra milyen mértékben változik az anyag?

VSZ: Minden kiállításunk megrendezett kiállítás, koncepcióval és kutatómunkával megtámogatva. Emellett összesen két olyan munka van, ami állandó jelleggel található a térben. A Kepes György-mű mellett a másik egy Moholy-Nagy László-munkáról készült film, valamint ennek parafrázisa Szauder Dávidtól. Ez a két alkotás a múzeum ars poeticájának is tekinthető. Kepes György volt ugyanis, aki az art science-t az akadémiai világba is beemelte, míg Moholy-Nagy az elsők között kezdett tudatosan foglalkozni a fényművészetrel. Ezeket leszámítva mindig új, koherens egész alkotó tárlaink vannak, amelyek függetlenek az előzőektől.

magyarnarancs.hu: Hogyan zajlik egy új tárlat anyagának összeállítása, és hogyan jutnak el Budapestre a kiválasztott alkotások?

VSZ: Ez örült nehéz dolog, mivel a művek sokszor tényleg helyspecifikusak. Előfordul, hogy a művészek is eljönnek, és itt állítják össze őket. Más installációk esetében viszont több tonnás szerkezeteket kell mozgatni. Thijs Biersteker *Econtinuum* című munkájának hatalmas gyökereit például két kamion szállította, de vannak más, egészen extrém esetek is. Ólafur művét a megállapodás szerint fegyveres őrkkel kellett elhozni Spanyolországból, ráadásul csak raktárról raktárra lehetett haladni, így az egyébként háromnapos út nyolc napig tartott. Mindeközben két kiállítás között öt hetünk van a bontásra, a javításokra és az új művek installálására. Ilyenkor 40-50 ember nyüzsg a múzeum területén.

magyarnarancs.hu: Az új, *Phantom Vision* című tárlaton sokkal hangsúlyosabb az art science szerepe, néhány alkotás egyáltalán nem is épít a fénnel való játékra. Ezek hogyan kapcsolódhatnak egy fénymúzeum koncepciójához?

VSZ: Tudatosan tágítjuk a keretet, néha a határokat is átlépjük. Szerintünk éppen ez a hozzáállás hat megtermékenyítőleg a művészeti ágra, ezáltal pedig magára a kiállításra és a múzeumra is.

magyarnarancs.hu: A kiállítási tárgyakhoz részletes leírások tartoznak, amelyek nemcsak az alkotót és technikát ismertetik, de olykor egészen

komplex értelmezéseket is adnak. Tapasztalataitok szerint több háttérinformációra, interpretációs kapaszkodóra van szükség egy fényművészeti vagy art science alkotás befogadásához, mint mondjuk egy táblaképhez?

VSZ: Őszintén azt gondolom, hogy ezen a kiállításon relatíve alacsony a belépési küszöb, mert a legtöbb mű önmagában annyira látványos és annyira erős atmoszférával rendelkezik, hogy könnyen a hatása alá kerülhet bárki. Ez az élmény már önmagában ad egyfajta értelmezési keretet. Lehet, hogy valaki nem ért minden szintet, vagy nem lát minden összefüggést a művel kapcsolatban, a magja valahogy mégis eljut hozzá. Még olykor a saját szaktudásunk felől is teljesen másként értelmezünk bizonyos műveket. Ettől függetlenül van egy-két tárgy, amelyek esetében sokat segíthet bizonyos fokú háttértudás.

A Light Art Museum Phantom Vision című kiállítása 2025. június 30-ig látogatható.

(Címlapképünkön: Jon Rafman: Dream Journal 2016–2019, 2019, Courtesy the artist and Sprüth Magers. Fotó: Bíró Dávid / Light Art Museum Budapest)